

## Βασίλειος Καισαρείας († τελευταίες μέρες του 378)· ο Βίος του

### Βάσου Βασιλείου, Θεολόγου

Ο Μέγας Βασίλειος ανήκει στα ρηξικέλευθα πνεύματα της ιστορίας, που την καθορίζουν και την δημιουργούν. Θεμελιωτής της καππαδοκικής Θεολογίας, είχε αναλάβει δράση στην Καισάρεια της Καππαδοκίας, όταν ο «σύλος» της Εκκλησίας, Μέγας Αθανάσιος, λύγιζε από τον χρόνο, τους διωγμούς και τους αδιάκοπους αγώνες. Το κέντρο της Θεολογίας μεταφέρθηκε από την Αλεξάνδρεια στην Καισάρεια και ο χριστιανικός κόσμος ολόκληρος στράφηκε προς τη γενέτειρα πόλη του Βασιλείου.

Ο Βασίλειος υπήρξε πολυτάλαντη φυσιογνωμία. Κατέστη ο πιο διακεκριμένος ρήτορας της εποχής του με παντοδαπή μόρφωση, στέρεη φιλοσοφική παιδεία και θαυμαστά διοργανωτικά προσόντα Ασκητικότατος άνδρας και συνάμα κοινωνικός, πολύ ευαίσθητος, έτοιμος να θυσιαστεί για την αλήθεια.

Γεννημένος γύρω στο 329/330 από οικογένεια πλουσίων γαιοκτημόνων ως δεύτερο τέκνο, το οποίο ακολούθησαν άλλα επτά από τα οποία δύο έγιναν επίσκοποι, ο Γρηγόριος Νύσσης και ο Πέτρος Σεβαστείας. Ο πατέρας του, Βασίλειος και αυτός, ήταν αξιόλογος ρητοροδιδάσκαλος στη Νεοκαισάρεια του Πόντου και η μητέρα του, Εμμέλεια, προερχόταν από σπουδαία οικογένεια Καισαρέων, που διέπρεπε στα γράμματα και στα πολιτικοστρατιωτικά αξιώματα. Αμέσως μετά τη γέννησή του ο Βασίλειος είχε μεταφερθεί στα Άνησα του Πόντου, όπου μεγάλωνε υπό την επίβλεψη της μητέρας του και της γιαγιάς του Μακρίνας, η οποία τον μύησε στην ευσέβεια και την παράδοση της Εκκλησίας.

Τα πρώτα του γράμματα τα έμαθε κοντά στον πατέρα του στη Νεοκαισάρεια. Μετά ήρθε στην Καισάρεια για την εγκύκλιο μόρφωσή του όπου γνώρισε τον Γρηγόριο τον Θεολόγο. Ταξίδεψε ακόμα και στην Κωνσταντινούπολη, για να συμπληρώσει τις σπουδές του. Η αγάπη του, όμως, για τα γράμματα δεν σταμάτησε εκεί. Σύντομα (350) πορεύθηκε στην Αθήνα όπου παρέμεινε μέχρι το 355/6 σπουδάζοντας ό,τι καλύτερο μπορεί να δώσει ο 4<sup>ος</sup> αιώνας σε έναν νέο που διψούσε για τη μάθηση και με τεράστια ικανότητα στην αφομοίωσή της. Οι σπουδές του περιελάμβαναν ακόμα και ιατρική. Όταν επέστρεψε πήρε τον δρόμο για την Ανατολή (Συρία, Μεσοποταμία, Αίγυπτο, Παλαιστίνη), για να πραγματοποιήσει τη δεύτερη μαθητεία και σπουδή του, αυτή τη φορά στους ασκητές και ερημίτες.

Το 362 ο Ευσέβιος Καισαρείας τον χειροτόνησε πρεσβύτερο λίγο μετά το Πάσχα, παρά τη θέλησή του. Ο Ευσέβιος του είχε αναθέσει πολύ δύσκολο έργο, τη διευθέτηση των πραγμάτων της μητροπόλεώς του και την άμυνα της Ορθοδοξίας σε μια εποχή πολυτάραχη από κακοδοξίες και αιρέσεις που ταλαιπωρούσαν το σώμα της Εκκλησίας από καιρό τώρα. Η φήμη του Βασιλείου είχε ξεπεράσει τα όρια της Καππαδοκίας και της Μικρασίας. Σ' αυτό συνέτεινε όχι μόνο το Θεολογικοκηρυκτικό έργο του, η συμβολή του στη διαμόρφωση της Θείας Λειτουργίας, της ακολουθίας του όρθρου και η διοργάνωση του μοναχισμού, αλλά και η τεράστια επιτυχία του στο κοινωνικό έργο που ανέλαβε, όταν ο φοβερός λιμός του 368 σκόρπιζε το θάνατο στους περισσότερους φτωχούς της Καισαρείας. Οργάνωσε την περίθαλψη των αρρώστων και των πτωχών, λειτούργησε συσσίτια, και μάλιστα για τα παιδιά.

Η αυστηρή άσκησή του, η υπερβολική και αδιάκοπη εργασία και το προσβεβλημένο ήπαρ του τον είχαν φέρει πολλές φορές στα πρόθυρα του θανάτου.

Το 370 εκλέχτηκε Μητροπολίτης. Αμέσως στράφηκε στην αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων της Εκκλησίας και ιδιαίτερα προσπάθησε να λύσει το αντιοχειανό σχίσμα, που κρατούσε διηρημένους τους ορθοδόξους. Το ίδιο έτος είχε δεχθεί φοβερές πιέσεις και απειλές από τον αυτοκράτορα Ουάλη, ο οποίος επεδίωκε αναγνώριση της φιλοαρειανικής πολιτικής του. Προσπαθεί να τον εξορίσει, αλλά η απόφαση δεν εκτελέστηκε, διότι ο Βασίλειος προσευχήθηκε για την σωτηρία του μικρού Γαλάτη, γιου του αυτοκράτορα Ουάλη. Όταν αργότερα ο Γαλάτης πέθανε, ο Ουάλης πάλιν πείστηκε από τους αρειανόφρονες να υπογράψει την εξορία του, αλλά στο χέρι του έσπασαν διαδοχικά τρεις «κάλαμοι», με τους οποίους θα υπέγραφε το διάταγμα. Έτσι, αντί να εξορίσει τον Βασίλειο, έθεσε στη διάθεση του κτήματα χάριν των λεπρών που φρόντιζε ο Βασίλειος.

Την άνοιξη του 372 αύξησε την πολύπλευρη δραστηριότητά του. Άρχισε την ανοικοδόμηση της περίφημης Βασιλειάδας, συγκροτήματος ευαγών ιδρυμάτων. Ο ίδιος βρισκόταν πολύ συχνά στο εργοτάξιο.

Παράλληλα, εργάστηκε για τα γενικότερα προβλήματα της Εκκλησίας. Συνέχισε τις άοκνες προσπάθειές του για την ενότητα της Εκκλησίας και της μητροπόλεώς του. Τον Ιούνιο του 373 αρρώστησε τόσο βαριά, που κυριολεκτικά έζησε για κάμποσο διάστημα μεταξύ ζωής και θανάτου. Στο τέλος Ιουνίου τον είχαν μεταφέρει κάπου για θερμά λουτρά, όπου έμεινε ολόκληρο μήνα. Τον Σεπτέμβριο συνήλθε κάπως και μπορούσε να συζητήσει με τους απεσταλμένους από τη Δύση για το αντιοχειανό σχίσμα. Φαίνεται ότι πλέον, μετά τον θάνατο και του Μεγάλου Αθανασίου (373) όλες οι τοπικές Εκκλησίες ένιωθαν ότι χωρίς αυτόν δεν μπορούσε να γίνει κάτι μόνιμο και σοβαρό. Γι' αυτό και όλες είχαν θετικά ή αρνητικά στραμμένα την προσοχή τους στην Καισάρεια, από τον επίσκοπο της οποίας ζητούσαν βοήθεια ή και επέμβαση στα εσωτερικά τους. Ήδη ο Βασίλειος είχε γίνει η κατ' εξοχήν κεφαλή της Εκκλησίας, ο γνησιότερος εκφραστής της παραδόσεώς της.

Όσο αύξανε, όμως, το κύρος του Βασιλείου, τόσο οι εχθροί του τον πολεμούσαν. Οργάνωσαν, μάλιστα, τόση τρομοκρατία στους πιστούς, ώστε και οι συμπατριώτες του, Νεοκαισαρείς, απέφευγαν να τον χαιρετούν, για να μην υποστούν συνέπειες από αρειανόφρονες επισκόπους. Επικοινωνούσε, τότε, μέσω των επιστολών τις οποίες απέστειλε στις κατά τόπους Εκκλησίες, για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα. Τότε έγραψε μια έξοχη επιστολή προς τους συμπατριώτες του, τους Νεοκαισαρείς, προς τους οποίους, μεταξύ άλλων, εξέφρασε με ιερή τόλμη τη βαθιά του αυτοσυνηδησία, ότι όποιος δεν επικοινωνεί μαζί του αποκόπτει τον εαυτό του από την Εκκλησία.

Ο χειμώνας του 376 και η μεγάλη σωματική του αδυναμία τον ανάγκασαν να μείνει έγκλειστος. Το τέλος του Βασιλείου πλησίαζε. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της στάθμης της αγιότητας του Βασιλείου αποτελεί το εξής περιστατικό, λίγο πριν τον θάνατό του. Υπήρχε, τότε, κάποιος εβραίος με το όνομα Ιωσήφ, ο οποίος ήταν πολύ καλός ιατρός και μπορούσε, μάλιστα, από τον σφυγμό του ασθενή να καταλάβει προ τριών ημερών αν ο ασθενής θα ζούσε ή θα πέθαινε. Όταν ο Άγιος κατάλαβε ότι θα πέθαινε, τον κάλεσε να τον ρωτήσει πότε θα πεθάνει. Αυτός, παίρνοντας τον σφυγμό του Αγίου του λέει ότι «*σήμερα δέσποτα αποθνήσκεις*». Ο Άγιος, τότε, του είχε πει «*αν δεν πεθάνω απόψε τι σκέφτεσαι να κάνεις;*» Ο Ιωσήφ του απάντησε ότι «*αν δεν πεθάνεις μέχρι απόψε τότε να πεθάνω εγώ, διότι δεν*

γίνεται η φύση του ανθρώπου να παραβεί τους νόμους της ιατρικής». Ο Άγιος του απάντησε «ναι να πεθάνεις από την αμαρτία και να ζήσεις με τον Χριστό». Ο γιατρός, τότε, με όρκο υποσχέθηκε πως άμα ζήσει, θα βαπτιστεί αυτός και όλη του η οικογένεια. Ο άγιος, αφού παρακάλεσε τον παντοδύναμο Θεό να τον αφήσει να ζήσει μέχρι αύριο, έστειλε την επομένη να φωνάξουν τον γιατρό. Βλέποντάς τον ζωντανό τον Άγιο ακόμα, έμεινε άφωνος καιπίστευσε αυτός και όλη του η οικογένεια. Ο Βασίλειος, τότε, σηκώθηκε και πήγε στην εκκλησία, όπου βάπτισε τον γιατρό και όλη του την οικογένεια μετονομάζοντας τον σε Ιωάννη. Λίγο αργότερα ξαναρώτησε ο Άγιος τον γιατρό «πότε θα πεθάνω;» και αυτός του απάντησε «όταν ορίσεις δέσποτα Άγιε». Τότε ψέλλισε τους λόγους «είς χειρας σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμα μου» και αναπαύτηκε. Ήταν, τότε, τέλος ακριβώς του Δεκεμβρίου. Το γεγονός συγκλόνισε τον χριστιανικό κόσμο. Την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 379 κηδεύτηκε με πρωτοφανείς εκδηλώσεις σεβασμού και τιμής από εχθρούς και φίλους. Ήταν, τότε, σαράντα πέντε μόνον χρονών. Την ίδια μέρα η Εκκλησία μας τιμά τη μνήμη του.